



# **DIAGNOZA POTRZEB SPOŁECZNYCH W POWIECIE STARACHOWICKIM**

**Starachowice, wrzesień 2017 rok**

## **SPIS TREŚCI**

<b>1. WPROWADZENIE.....</b>	<b>3</b>
1.1 Cel diagnozy.....	3
1.2 Elementy diagnozy .....	3
1.3 Proces tworzenia diagnozy.....	4
<b>2. CHARAKTERYSTYKA POWIATU STARACHOWICKIEGO.....</b>	<b>5</b>
2.1 Dane podstawowe.....	5
2.2 Sytuacja demograficzna Powiatu Starachowickiego .....	6
2.3 Rynek pracy.....	9
2.4 Pomoc społeczna .....	14
<b>3. USŁUGI SPOŁECZNE UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ.....</b>	<b>16</b>
3.1 Żłobki i przedszkola (w tym oddziały żłobkowe i przedszkolne).....	17
3.2 Wsparcie rodziny .....	20
3.3 Piecza zastępcza.....	23
3.4 Osoby z niepełnosprawnościami.....	27
3.5 Osoby starsze.....	29

# 1. WPROWADZENIE

## 1.1 Cel diagnozy

Diagnoza potrzeb społecznych jest podstawą rozwoju usług użyteczności publicznej oraz określenia sposobu ich realizacji. Jej celem jest wskazanie podstawowych kwestii społecznych, które należy rozwiązać w oparciu o rzetelne informacje, kierunków dalszego rozwoju i rezultatów, do których warto dążyć.

Zintegrowane informacje mogą wspomóc planowanie lokalne, wyznaczając kierunki interwencji. Diagnoza może stanowić także pomocne narzędzie dla władz samorządowych w działaniach, mających na celu poprawę poziomu życia mieszkańców gmin i powiatu oraz łagodzenie skutków ubóstwa.

**Ostatecznym efektem jest sprawnie funkcjonujący mechanizm realizacji dostępnych dla obywateli, dobrej jakości usług społecznych, realizowanych przy wykorzystaniu lokalnych zasobów społecznych.**

## 1.2 Elementy diagnozy

Diagnoza skoncentrowana jest na najważniejszych obszarach interwencji w obszarze usług społecznych, tj. w szczególności zwiększeniu dostępności usług środowiskowych, edukacyjnych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

**Diagnoza zawiera:**

- ❖ **uwarunkowania demograficzne**, szczególnie istotne w kontekście usług społecznych adresowanych do dzieci i młodzieży oraz do osób starszych, które określono na podstawie danych statystycznych oraz oceny jakościowej;
- ❖ **uwarunkowania zdrowotne**, które niezbędne są w kontekście niektórych usług adresowanych do osób niepełnosprawnych oraz usług ochrony zdrowia;
- ❖ **uwarunkowania społeczne**, odzwierciedlające potrzeby i oczekiwania obywateli wspólnoty samorządowej;
- ❖ **uwarunkowania instytucjonalne**, odzwierciedlające posiadane zasoby oraz aktualny stan realizacji usług;
- ❖ **uwarunkowania polityczne**, które określają możliwości finansowe i organizacyjne władzy publicznej w kontekście działań zaplanowanych na poziomie kraju, regionu,

w tym wspieranych ze środków Unii Europejskiej;

- ❖ **analizę grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym**, zwłaszcza osób bezrobotnych i niepełnosprawnych oraz możliwości wspierania aktywizacji tych osób poprzez tworzenie spółdzielni socjalnych i innych podmiotów ekonomii społecznej. Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej musi być powiązane z działaniami w obszarze reintegracji społecznej i/lub zawodowej tych osób – nie każdy bowiem jest gotów do natychmiastowego podjęcia zatrudnienia.

### 1.3 Proces tworzenia diagnozy

- ❖ **Analiza desk research** (danych zastanych), tj. materiałów diagnostycznych odnoszących się do terenu powiatu starachowickiego i grup defaworyzowanych, w tym m.in.:
  - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Starachowickim na lata 2016-2022,
  - Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Starachowice na lata 2016 – 2025.
  - Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych poszczególnych Gmin w obrębie Powiatu Starachowickiego.
- ❖ **Analiza ankiet** skierowanych do mieszkańców miasta i gmin powiatu starachowickiego w wybranych obszarach społecznych, co pozwoliło uzupełnić posiadane informacje.
- ❖ **Spotkania warsztatowe**, w których uczestniczyli sygnatariusze „Porozumienia o partnerskiej współpracy na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w powiecie starachowickim”, tj. przedstawiciele najważniejszych podmiotów, których działania mogą przyczynić się do skutecznej realizacji usług społecznych na terenie powiatu starachowickiego. Skład zespołu, który zawiera załącznik nr 1 zapewniał reprezentację różnych środowisk i różnych grup interesów. Zapewniono w ten sposób partycypacyjne i wielosektorowe diagnozowanie. Podczas spotkań analizowano istniejące problemy społeczne i zastanawiano się nad możliwością poprawy sytuacji.
- ❖ **Proces powstawania diagnozy wspierał:** Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego oraz Kielecko – Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, co zapewniło zewnętrzne spojrzenie na problemy społeczne powiatu, w szczególności w kontekście całego regionu świętokrzyskiego oraz rozwoju ekonomii społecznej.
- ❖ **Zespół pracował nad dokumentem** od 17 maja 2017 roku do 1 września 2017 roku

## 2. CHARAKTERYSTYKA POWIATU STARACHOWICKIEGO

### 2.1 Dane podstawowe

Powiat Starachowicki położony jest w północnej części województwa świętokrzyskiego. Zajmuje powierzchnię 523,41 km<sup>2</sup> pomiędzy Przedgórzem Iłżeckim a podnóżem Gór Świętokrzyskich. Graniczy z trzema powiatami województwa świętokrzyskiego (ostrowieckim, kieleckim i skarżyskim) oraz z trzema powiatami województwa mazowieckiego (szydłowieckim, radomskim, lipskim). Stolicą Powiatu jest Miasto Starachowice.

Mapa 1. Powiat starachowicki na mapie Województwa Świętokrzyskiego i na mapie Polski



W skład powiatu wchodzi 5 gmin, w tym:

- gmina miejska: Starachowice
- gminy miejsko-wiejskie: Wąchock
- gminy wiejskie: Brody, Mirzec, Pawłów

Mapa 2. Mapa administracyjna Powiatu Starachowickiego



## 2.2 Sytuacja demograficzna Powiatu Starachowickiego

Powiat starachowicki w 2016 roku zamieszkiwało **91 449** osób (wg danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego). Ludność na terenie powiatu jest rozmieszczona nierównomiernie, co jest spowodowane czynnikami przyrodniczo-geograficznymi, jak również społeczno-ekonomicznymi. Najwięcej osób mieszka na terenie Miasta Starachowice (49 939), a najmniej na terenie Miasta i Gminy Wąchock (6 908). Obszar powiatu, podobnie jak i całego regionu świętokrzyskiego od lat dotyka problem demograficzny - liczba mieszkańców systematycznie maleje. Tylko w porównaniu do 2014 roku liczba ludności zmniejszyła się o przeszło 10 tysięcy. Zmniejszenie ludności dotyczy wszystkich gmin powiatu, w żadnej na przestrzeni analizowanych lat nie odnotowano przyrostu mieszkańców. Szczegółowe dane prezentuje tabela nr1.

**Tabela nr 1. Liczba ludności w poszczególnych gminach powiatu starachowickiego w latach 2014 - 2016**

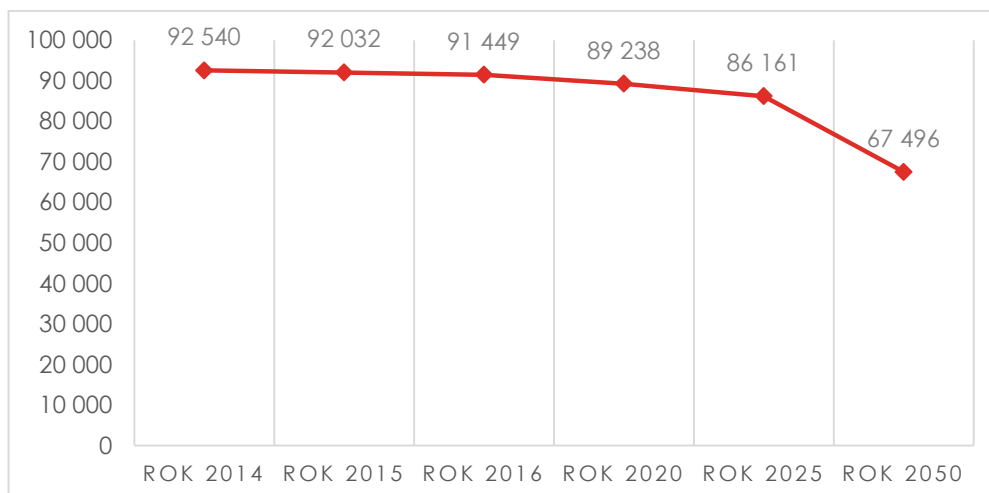
Gmina/powiat	rok 2014	rok 2015	rok 2016
Starachowice	50 679	50 355	49 939
Brody	11 136	11 085	11 030
Mirzec	8 379	8 333	8 321
Pawłów	15 332	15 312	15 251
Wąchock	7 014	6 947	6 908
<b>Powiat starachowicki</b>	<b>92 540</b>	<b>92 032</b>	<b>91 449</b>
<b>POLSKA</b>	<b>38 478 602</b>	<b>38 437 239</b>	<b>38 432 992</b>
<b>ŚWIĘTOKRZYSKIE</b>	<b>1 263 176</b>	<b>1 257 179</b>	<b>1 252 900</b>

*Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Kielcach*

### Trend demograficzny do 2050r.

Prognoza demograficzna na lata 2014-2050 dla województwa świętokrzyskiego opracowana przez Główny Urząd Statystyczny w Kielcach przewiduje dalszy, systematyczny spadek liczby ludności w Powiecie Starachowickim, który wraz z upływem lat będzie się pogłębiał.

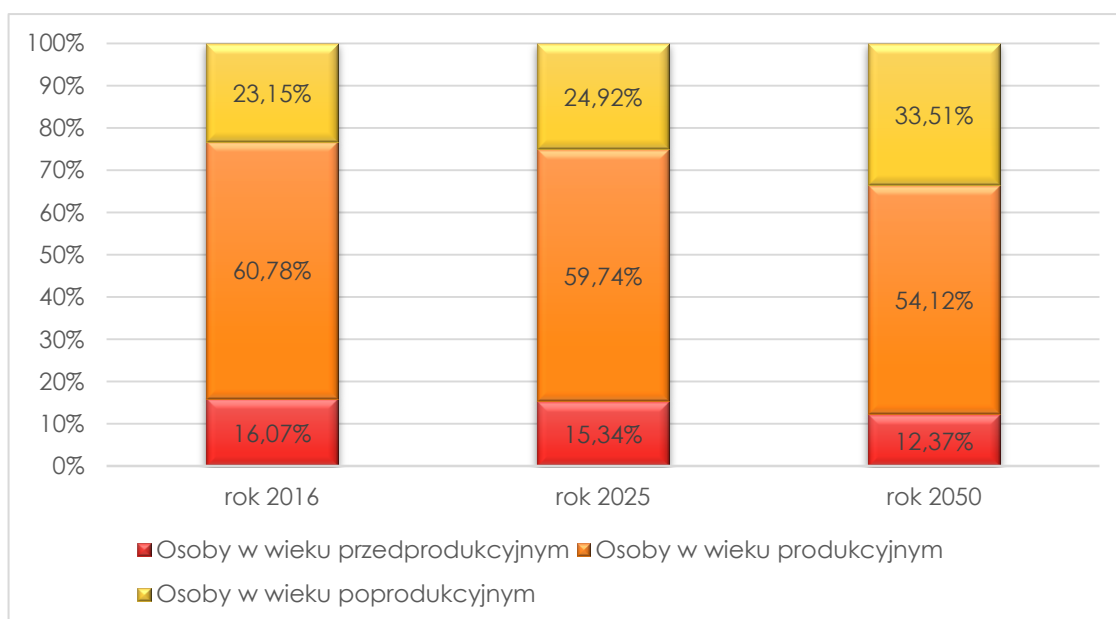
**Wykres nr 1. Liczba ludności w powiecie starachowickim w latach 2014-2016 wraz z prognozą do 2050r.**



*Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Kielcach i prognozy Głównego Urzędu Statystycznego*

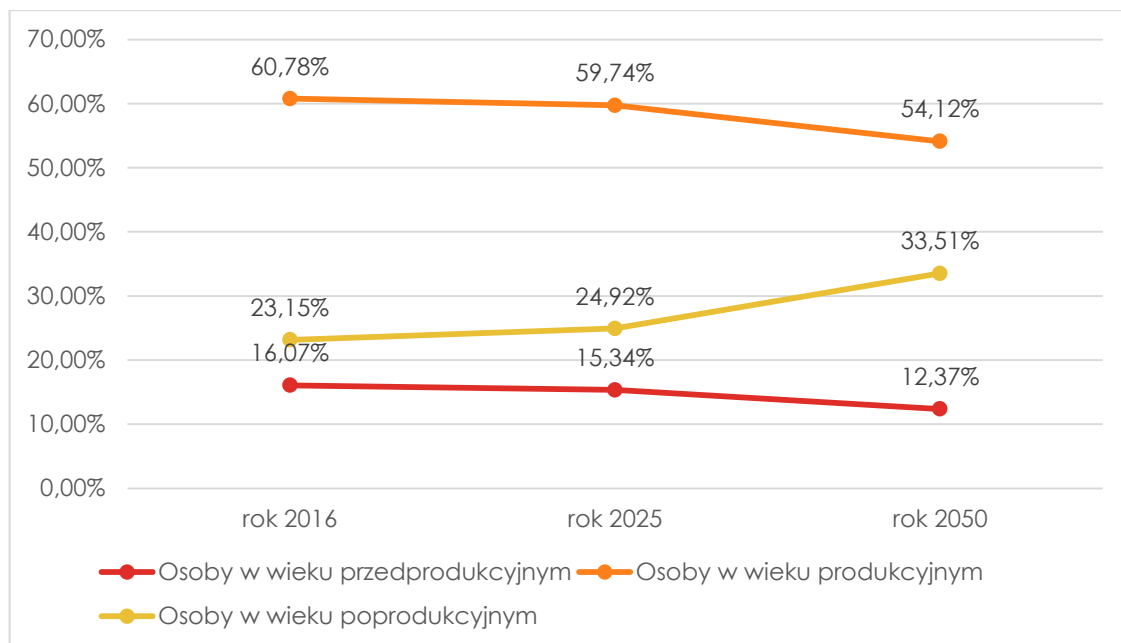
Jak wynika z Prognozy GUS do 2050 roku wraz ze zmniejszeniem liczby ludności nastąpią także niekorzystne zmiany w jej strukturze wiekowej – wzrośnie udział osób starszych, natomiast zmniejszy się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Szczegóły obrazują wykresy nr 2 i 3.

**Wykres nr 2. Struktura ludności w Powiecie Starachowickim w 2016 roku oraz prognoza do 2050r.**



*Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Kielcach i prognozy Głównego Urzędu Statystycznego*

**Wykres nr 3. Trend demograficzny dla Powiatu Starachowickiego do roku 2050 wg poszczególnych grup wiekowych**



*Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Kielcach i prognozy Głównego Urzędu Statystycznego*

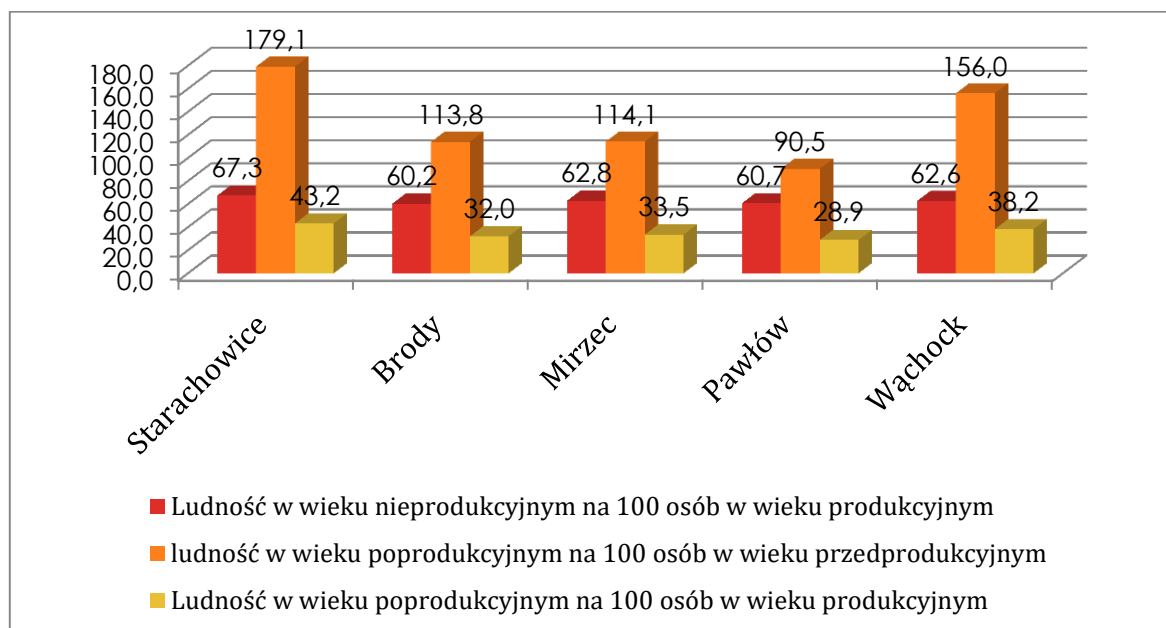
## Wskaźniki obciążenia demograficznego

Proces starzenia ludności znajduje swoje odzwierciedlenie we wskaźnikach obciążenia demograficznego, tj.:

- ❖ wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
- ❖ wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym,
- ❖ wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.



**Wykres nr 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych Gminach Powiatu Starachowickiego w 2016 roku**



Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Kielcach

Wysokie wskaźniki obciążenia demograficznego oznaczają, że coraz liczniejsze pokolenie seniorów będzie finansowane przez coraz mniej liczne pokolenie pracujących. Proces ten skłania do rozważań dotyczących kosztów ekonomicznych i społecznych, jakie ponosić będą w najbliższych latach społeczeństwa dotknięte problemem starzenia się populacji. Perspektywa skutków starzenia się ludności powoduje konieczność podjęcia działań zaradczych: kulturowych zmian postrzegania starości, wydłużenia okresu aktywności zawodowej oraz budowę sprawnego systemu opieki nad osobami starszymi.

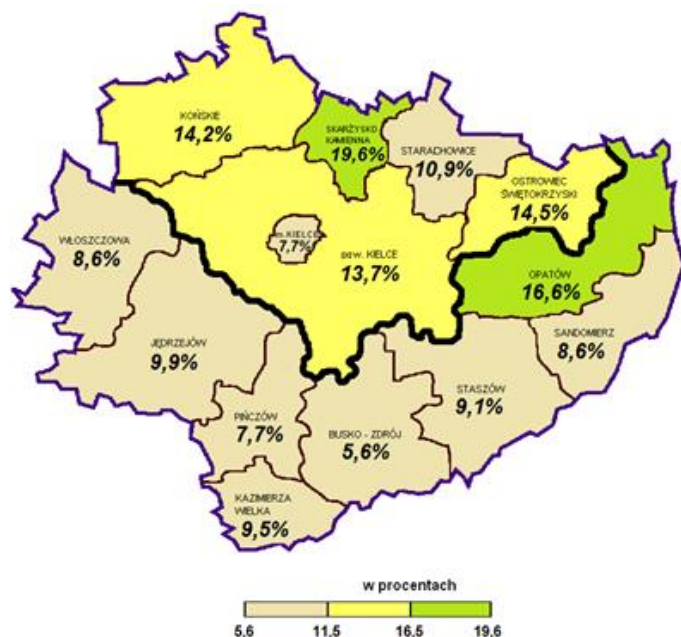
## 2.3 Rynek pracy

Jak wynika z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach stopa bezrobocia na koniec grudnia 2016 roku ukształtowała się w Powiecie Starachowickim na poziomie **10,9%** i była wyższa od stopy bezrobocia odnotowanej w województwie świętokrzyskim jedynie o **0,1%** i o **2,6%** od średniej dla kraju, która wyniosła **8,3%**.

Sytuacja na rynku pracy uległa poprawie - w porównaniu do 2015 roku w powiecie starachowickim nastąpił spadek ogólnej liczby osób bezrobotnych. Ten pozytywny trend obserwujemy zarówno w skali województwa świętokrzyskiego, powiatu starachowickiego, jak i poszczególnych gmin w obrębie powiatu starachowickiego. We wszystkich gminach powiatu

starachowickiego liczba osób bezrobotnych uległa zmniejszeniu w stosunku do 2015 roku.

Mapa nr 3. Stopa bezrobocia na koniec 2016 roku wg powiatów



**WOJEWÓDZTWO**  
- stopa bezrobocia grudzień  
2016 - 10,8%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach

Tabela nr 2. Liczba osób bezrobotnych w poszczególnych powiatach województwa świętokrzyskiego na koniec grudnia 2016r.

Lp.	Powiaty	liczba osób bezrobotnych	
		2015	2016
1	buski	2 581	2 028
2	jędrzejowski	4 238	3 481
3	kazimierski	1 746	1 586
4	kielecki	11 177	9 925
5	konecki	5 244	4 216
6	opatowski	4 681	3 857
7	ostrowiecki	6 836	5 525
8	pińczowski	1 508	1 327
9	sandomierski	3 229	3 140
10	skarżyski	5 808	4 964
11	starachowicki	4 815	4 106
12	staszowski	3 051	2 890
13	włoszczowski	1 839	1 755
14	miasto Kielce	9 378	8 326
	<b>WOJEWÓDZTWO</b>	<b>66 131</b>	<b>57 126</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS -01 Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

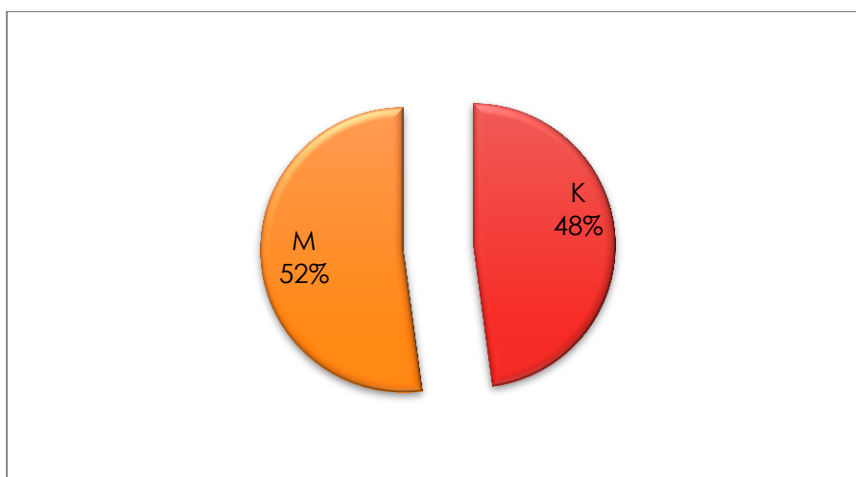
Analiza osób bezrobotnych w podziale na kobiety i mężczyzn nie wykazała znaczących nierówności na rynku pracy ze względu na płeć. Nieznacznie wyższy odsetek bezrobotnych mężczyzn (52%) w stosunku do kobiet (48 %) może być wynikiem przypadkowym lub też efektem sytuacji demograficznej w powiecie starachowickim.

**Tabela nr 3. Liczba osób bezrobotnych w latach 2015-2016 w podziale na kobiety i mężczyzn.**

Gmina/Powiat	2015			2016		
	bezrobotni zarejestrowani			bezrobotni zarejestrowani		
	Ogółem	K	M	Ogółem	K	M
Starachowice	2 641	1 305	1 336	2 283	1 145	1 138
Brody	663	302	361	564	256	308
Mirzec	385	160	225	323	128	195
Pawłów	675	297	378	553	264	289
Wąchock	451	212	239	383	172	211
<b>Powiat Starachowicki</b>	<b>4 815</b>	<b>2 276</b>	<b>2 539</b>	<b>4 106</b>	<b>1 965</b>	<b>2 141</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS -01 Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

**Wykres nr 5. Udział procentowy kobiet i mężczyzn wśród osób bezrobotnych w 2016 roku**

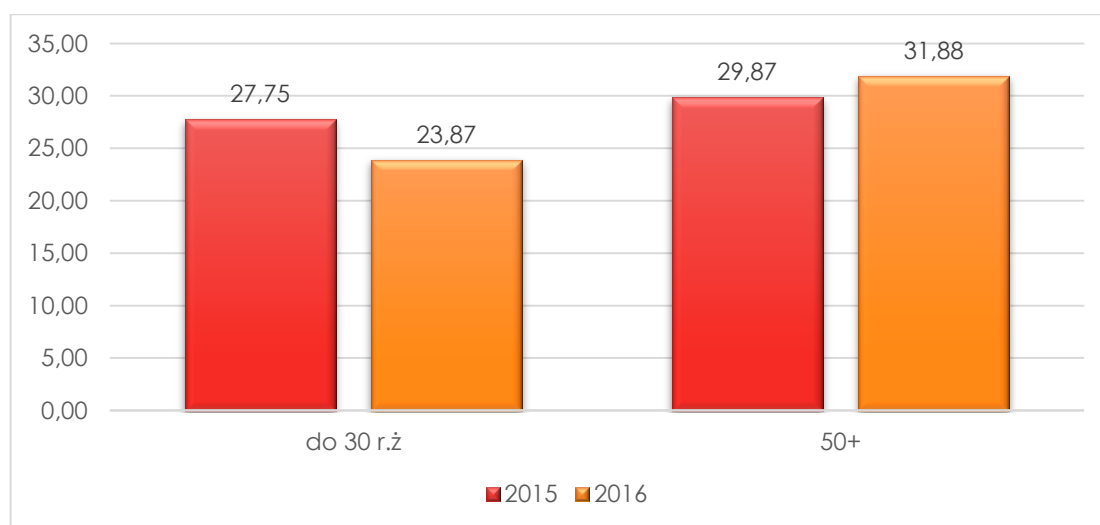


Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS -01 Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

## Sytuacja na rynku pracy osób do 30 i powyżej 50 roku życia

Analiza danych wskazuje, iż maleje problem bezrobocia osób młodych, a pogarsza się sytuacja na rynku pracy osób w wieku 50+. Zmniejszenie problemu bezrobocia osób młodych jest prawdopodobnie wynikiem realizacji wielu programów unijnych dla osób poniżej 30 roku życia (np. Gwarancja dla Młodych).

Wykres nr 6. Liczba osób bezrobotnych w latach 2015-2016 w podziale na osoby do 30 roku życia i po 50 roku życia.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS -01 Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

## Profile pomocy osób bezrobotnych

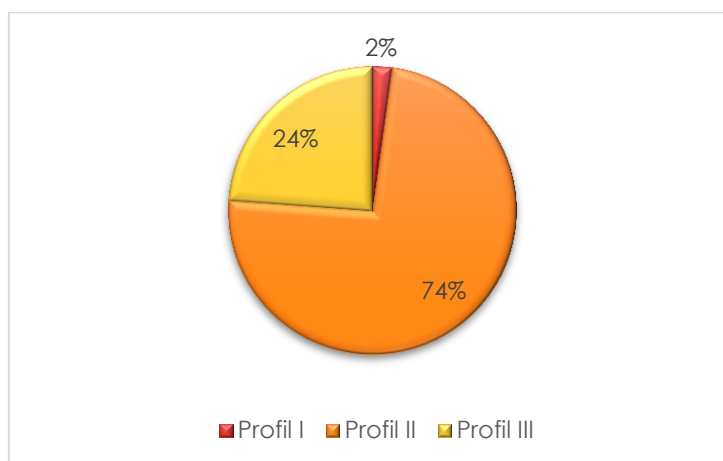
W 2016 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Starachowicach z ustalonym profilem pomocy wynosiła **3 946**, z tego **941** osób, tj. **24 %** to osoby z ustalonym profilem pomocy III. Są to osoby najbardziej oddalone od rynku pracy, wykazujące ograniczoną gotowość do podjęcia zatrudnienia, które w przeważającej części są również klientami pomocy społecznej. Z tego powodu osoby z ustalonym profilem pomocy III można również nazwać „**wspólnym klientem OPS i PUP**”, którym **potrzebne jest wsparcie obu instytucji. Aktywizację społeczną i zawodową tej grupy osób mogą też z powodzeniem wspierać podmioty ekonomii społecznej.**

**Tabela nr 4. Liczba osób bezrobotnych z ustalonym profilem pomocy w poszczególnych gminach powiatu starachowickiego**

Gmina/Powiat	2015				2016			
	bezrobotni zarejestrowani				bezrobotni zarejestrowani			
	Ogółem	I	II	III	Ogółem	I	II	III
Starachowice	2516	76	1841	599	2200	52	1655	493
Brody	642	20	440	182	536	7	376	153
Mirzec	365	6	257	102	311	10	236	65
Pawłów	637	10	451	176	531	12	390	129
Wąchock	438	5	317	116	368	5	262	101
<b>Powiat Starachowicki</b>	<b>4598</b>	<b>117</b>	<b>3306</b>	<b>1175</b>	<b>3946</b>	<b>86</b>	<b>2919</b>	<b>941</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS -01 Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

**Wykres nr 7. Struktura osób bezrobotnych w powiecie starachowickim wg profilu pomocy w 2016 roku**



Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS -01 Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

## Czynniki demograficzne a rynek pracy

Spadek liczby ludności, starzejące się społeczeństwo i pogorszenie struktury wiekowej ludności oraz wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) powoduje, że osoby pracujące będą musiały utrzymywać coraz większą liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Sytuacja demograficzna może również spowodować wzrost kosztów pracy

i problemy pracodawców ze znalezieniem pracowników.

Według Wojewódzkiego Urzędu Pracy do najważniejszych kierunków działań Publicznych Służb zatrudnienia w kontekście niekorzystnej prognozy demograficznej należą:

- ❖ Aktywizacja grup, których potencjał na rynku pracy pozostaje nie w pełni wykorzystany: kobiet, osób w wieku 50 plus, osób niepełnosprawnych, osób w wieku przedemerytalnym, mieszkańców obszarów wiejskich.
- ❖ Niwelowanie obszarów wykluczenia społecznego i włączenie w procesy pracy jak największej liczby osób w wieku aktywności zawodowej - walka z długotrwałym bezrobociem, podnoszenie kwalifikacji osób bezrobotnych i dostosowywanie ich do potrzeb rynkowych, działania stymulujące wchodzenie na rynek pracy, takie jak np. staże, bony, subsydiowane zatrudnienie.
- ❖ Przystosowanie rynku pracy do struktury osób w wieku produkcyjnym - zachęty i preferencje dla pracodawców zatrudniających osoby 50 plus, osoby w wieku przedemerytalnym, kobiet, itp., kampanie informacyjne.
- ❖ Dalsza indywidualizacja pracy z bezrobotnym - bardziej ściśle współdziałanie urzędu pracy z ośrodkiem pomocy społecznej oraz 3 sektorem w obszarze wspierania osób najbardziej oddalonych od rynku pracy.
- ❖ Dynamiczny rozwój ekonomii społecznej - konieczne dalsze uregulowania na szczeblu legislacyjnym, w tym m.in. upowszechnianie klauzul społecznych, preferencje dla powstawania i funkcjonowania np. przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni socjalnych.

## 2.4 Pomoc społeczna

W 2016 roku liczba rodzin otrzymujących świadczenie z pomocy społecznej zmniejszyła się nieznacznie w powiecie starachowickim w stosunku do 2015 roku z 3674 do 3456 osób tj. o ok. 6 %. **Jedynie na terenie Miasta i Gminy Wąchock obserwujemy wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej. W pozostałych gminach widoczne są tendencje malejące.**

**Tabela nr 5. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w latach 2014-2016 oraz prognoza na 2017 rok**

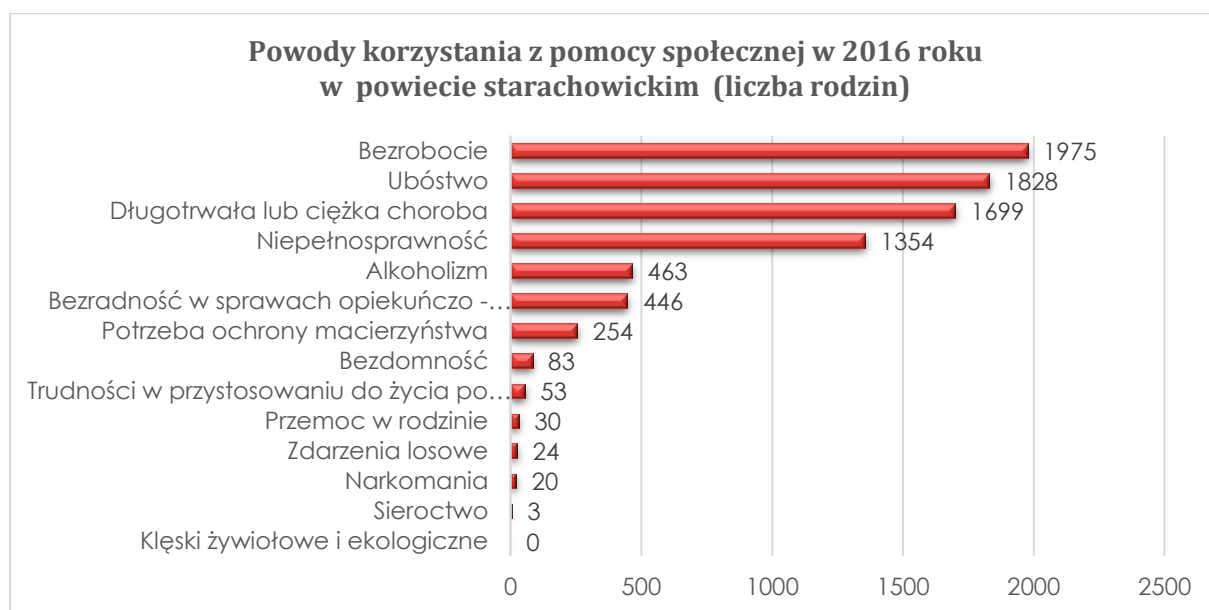
Gmina/Powiat)	2014	2015	2016	2017 (prognoza)
Starachowice	2 114	1 952	1 858	1 770
Brody	531	459	442	440
Mirzec	315	309	275	288
Pawłów	785	755	673	510
Powiat Starachowice (PCPR)	6	5	5	5
Wąchock	199	194	203	217
<b>Razem Powiat Starachowicki</b>	<b>3 950</b>	<b>3 674</b>	<b>3 456</b>	<b>3 230</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS.

### Najważniejsze powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie starachowickim w 2016 roku .

W 2016 roku do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej w powiecie starachowickim należały (odpowiednio): bezrobocie, ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, alkoholizm. Pozostałe powody udzielania pomocy społecznej to: bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezdomność, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, przemoc w rodzinie, zdarzenia losowe, narkomania, sieroctwo.

**Wykres nr 8. Powody korzystania z pomocy społecznej w powiecie starachowickim w 2016 roku**



Źródło: Opracowanie własne na podstawie CAS

### 3. USŁUGI SPOŁECZNE UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

**Zadania o charakterze użyteczności publicznej** to zadania, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych.

**Realizacja** usług użyteczności publicznej może odbywać się przez podmioty będące częścią sektora publicznego lub poprzez finansowanie podmiotów prywatnych zapewniających daną usługę, w tym przez podmioty niekomercyjne – organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorstwa społeczne.

**Organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego** decydują o wyborze sposobu prowadzenia i form usług użyteczności publicznej, a także o wysokości cen i opłat albo o sposobie ustalania cen i opłat za usługi o charakterze użyteczności publicznej oraz za korzystanie z obiektów i urządzeń użyteczności publicznej jednostek samorządu terytorialnego.

#### Do usług społecznych użyteczności publicznej w gminach i powiatach zaliczamy co najmniej usługi w zakresie:

- ❖ promocji i ochrony zdrowia,
- ❖ pomocy społecznej,
- ❖ wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- ❖ gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- ❖ edukacji publicznej,
- ❖ kultury, kultury fizycznej i turystyki,
- ❖ polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- ❖ wspierania osób niepełnosprawnych (powiat),
- ❖ przeciwdziałania bezrobociu (powiat)

**Diagnoza potrzeb społecznych w Powiecie Starachowickim** skupia się na wybranych usługach społecznych, takich, które stanowią jednocześnie przedmiot zainteresowania działań związanych z realizacją strategii „Europa 2020”, wspieranych ze środków Unii Europejskiej. Takie podejście pozwoli na stworzenie kompleksowego i efektywnego systemu rozwoju usług



społecznych, wspieranego ze środków Unii Europejskiej. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 preferencyjnie są traktowane przedsięwzięcia, mające na celu powstawanie i rozwój środowiskowych form opieki nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi, osobami mającymi problemy ze zdrowiem psychicznym, osobami starszymi, osobami zagrożonymi ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

### 3.1 Żłobki i przedszkola (w tym oddziały żłobkowe i przedszkolne)

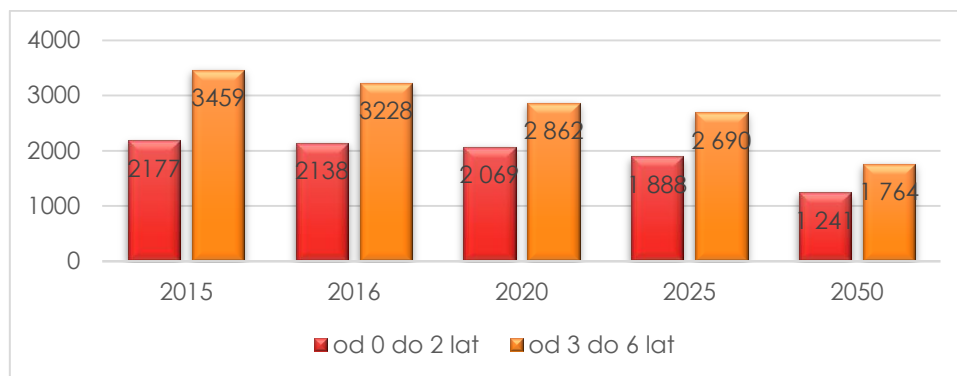
W roku 2016 liczba dzieci w wieku przed rozpoczęciem obowiązku szkolnego wyniosła w powiecie 5366, w tym: w wieku od 0 do 2 lat – 2138, a w wieku od 3 do 6 lat -3228. Według prognozy GUS do 2020 roku liczba dzieci w tej grupie wiekowej (od 0 do 6 lat) zmniejszy się do 4931, a w 2050 wyniesie jedynie 3005.

Tabela nr 6. Liczba dzieci w wieku od 0 do 6 lat w poszczególnych gminach powiatu starachowickiego w latach 2015-2016

Gmina/Powiat	2015		2016	
	Dzieci w wieku		Dzieci w wieku	
	od 0 do 2 lat	od 3 do 6 lat	od 0 do 2 lat	od 3 do 6 lat
Starachowice	1089	1724	1052	1613
Brody	258	454	256	412
Mirzec	227	348	214	327
Pawłów	446	704	465	659
Wąchock	157	229	151	217
<b>Powiat Starachowicki Ogółem</b>	<b>2177</b>	<b>3459</b>	<b>2138</b>	<b>3228</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Kielcach

**Wykres nr 9. Liczba dzieci w wieku od 0 do 6 lat w powiecie starachowickim w latach 2015-2050 w podziale na dzieci w wieku od 0-2 lat i 3-6 lat**



*Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Kielcach i prognozy Głównego Urzędu Statystycznego*

Według danych CAS w powiecie starachowickim na koniec 2016 roku funkcjonowały 3 placówki opieki dla dzieci do lat 3 (w tym: 1 w gminie Pawłów i 2 w Starachowicach). W gminach: Brody, Mirzec i Wąchock wyraźny jest widoczny deficyt usług w tym obszarze. Z przeprowadzonej w Gminie Mirzec ankiety wynika, że aż 244 osoby chciałoby skorzystać z opieki żłobkowej, co skłoniło Gminę do rozważenia utworzenia spółdzielni socjalnej oferującej takie usługi.

Zgodnie z prognozą CAS na lata 2017 i 2018 liczba żłobków w powiecie starachowickim wyniesie 4 (w tym: 1 w gminie Pawłów i 3 w Starachowicach). Dane te zostały uzupełnione informacjami przedstawiciela Gminy Brody, z których wynika, że aktualnie trwają na tym terenie prace związane z utworzeniem żłobka dla ok.15 dzieci.

**Tabela nr 7. Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe)**

Gmina	2014	2015	2016	2017 prognoza	2018 prognoza
Brody	0	0	0	1	1
Mirzec	0	0	0	0	1
Pawłów	1	1	1	1	1
Starachowice	1	1	2	3	3
Wąchock	0	0	0	0	0

*Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS oraz informacji sygnatariuszy Porozumienia*

**Tabela nr 8. Liczba miejsc w żłobkach (żłobkach, klubach dziecięcych, oddziałach żłobkowych w przedszkolach)**

Gmina	2014	2015	2016	2017 prognoza	2018 prognoza
Brody	0	0	0	15	15
Mirzec	0	0	0	0	20
Pawłów	16	16	16	16	16
Starachowice	20	30	51	87	100
Wąchock	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS oraz informacji sygnatariuszy Porozumienia

## Przedszkola

**Tabela nr 9. Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)**

Gmina	2014	2015	2016	2017 prognoza	2018 prognoza
Brody	13	13	13	13	13
Mirzec	8	8	8	8	8
Pawłów	9	9	23	23	23
Starachowice	20	21	21	22	23
Wąchock	3	3	3	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS.

**Tabela nr 10. Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)**

Gmina	2014	2015	2016	2017 prognoza	2018 prognoza
Brody	325	326	373	373	398
Mirzec	230	230	230	230	230
Pawłów	225	225	575	575	575
Starachowice	1 286	1 270	1 348	1 373	1 400
Wąchock	175	175	200	200	200

Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS.

Biorąc pod uwagę prognozę GUS, wskazującą na zmniejszającą się populację dzieci w wieku od 3 - do 6 lat można założyć, że potrzeby w tym obszarze zostały zaspokojone. Podczas spotkań i konsultacji nie zgłaszano dodatkowych potrzeb w obszarze opieki przedszkolnej, co nie zmienia faktu, iż takie potrzeby mogą się pojawić w dalszej przyszłości. Nie sygnalizowano również braków związanych z sytuacją dzieci o szczególnych potrzebach, w tym związanych z niepełnosprawnością.

## 3.2 Wsparcie rodziny

**Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych** to zespół planowych działań mających na celu przywrócić rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji, polegających w szczególności na:

- ❖ analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- ❖ wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- ❖ rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- ❖ podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- ❖ pomocy w integracji rodziny,
- ❖ przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- ❖ dążeniu do reintegracji rodziny.<sup>1</sup>

W myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednostką samorządu terytorialnego odpowiadającą za udzielanie pomocy rodzinom w tym zakresie jest gmina, która może zapewnić wsparcie rodzinie w następujących formach:

- ❖ pracy z rodziną,
- ❖ pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.<sup>2</sup>

Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest integralnym elementem procesu deinstytucjonalizacji usług, który obejmuje działania profilaktyczne, zapobiegające rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej. Pomoc rodzinie może odbywać się przy wykorzystaniu różnych rodzajów wsparcia m.in.: usług asystenta rodziny, rodzin wspierających, placówek wsparcia dziennego, terapii i mediacji<sup>3</sup>, pracy socjalnej, poradnictwa<sup>4</sup>, działalności zespołów interdyscyplinarnych,<sup>5</sup> wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych<sup>6</sup>. **Braki w tym zakresie sygnalizowały wszystkie Gminy. Sygnatariusze „Porozumienia” szczególnie mocno podkreślali konieczność zwiększenia wsparcia m.in.: prawnego, pedagogicznego i psychologicznego, grup wsparcia, terapii i mediacji dla osób i rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej.** Poniżej przedstawiona została analiza pozostałych potrzeb.

---

<sup>1</sup> Art.2 i 8 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332).

<sup>2</sup> Tamże.

<sup>3</sup> Tamże.

<sup>4</sup> Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zmianami).

<sup>5</sup> Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2005 r. Nr 180 poz. 1493 z późn. zm.).

<sup>6</sup> Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych

## Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych

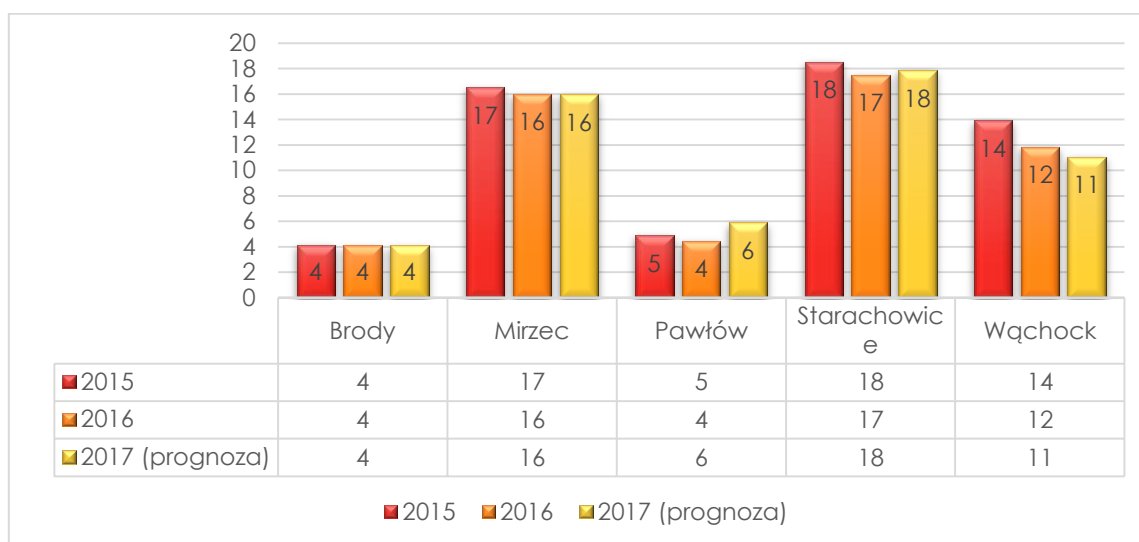
Punktem wyjścia w analizie usług wsparcia rodziny i potrzeb gmin w tym zakresie jest liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Są to bowiem rodziny, które mogą zostać objęte wsparciem asystenta rodziny, rodzin wspierających oraz placówek wsparcia dziennego.

Tabela nr 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w latach 2014-2017.

Gmina/Powiat	2014	2015	2016	2017 prognoza
Starachowice	406	361	325	316
Brody	15	19	18	18
Mirzec	49	51	44	46
Pawłów	39	37	30	30
Powiat Starachowicki (PCPR)	6	5	5	5
Wąchock	28	27	24	24
<b>Razem Powiat</b>	<b>543</b>	<b>500</b>	<b>446</b>	<b>439</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

Wykres nr 10. Wskaźnik % liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych do liczby rodzin otrzymujących świadczenie



Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

Analiza danych oceny zasobów pomocy społecznej wskazuje na duże zróżnicowanie terytorialne w powiecie starachowickim w powyższym zakresie. Najniższy wskaźnik odnotowano w gminie

Brody – wyniósł on 4%, najwyższy zaś w gminach: Starachowice (17%), Mirzec (16%) oraz Wąchock(12%).

## Asystent rodziny

Asystent rodziny jest znaczącym elementem systemu wspierania rodziny w środowisku. Może on zostać przydzielony rodzinie przeżywającej problemy opiekuńczo-wychowawcze na wniosek pracownika socjalnego lub na mocy decyzji sądu rodzinnego.

**Tabela nr 12. Liczba asystentów rodziny w latach 2014-2017**

Gmina/Powiat	2014	2015	2016	2017 prognoza
Starachowice	4	4	3	3
Brody	1	1	1	1
Mirzec	1	1	1	1
Pawłów	1	1	1	1
Wąchock	1	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

**Tabela nr 13. Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w latach 2014-2017**

Gmina/Powiat	2014	2015	2016	2017 prognoza
Starachowice	63	60	38	40
Brody	11	17	13	13
Mirzec	13	13	13	12
Pawłów	14	15	21	20
Wąchock	11	11	9	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

Na podstawie analizy dostępnych danych, tj. liczby rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi oraz biorąc pod uwagę maksymalną liczbę rodzin, które może objąć opieką jeden asystent w tym samym czasie (15) można ocenić, iż liczba asystentów rodziny powinna ulec zwiększeniu, w szczególności w Starachowicach i Mircu. Przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej w poszczególnych gminach zwracali jednak uwagę na duży odsetek rodzin, które odmawiają współpracy z asystentem rodziny. W związku z tym, aktualnie nie stwierdzono braków w tym zakresie, jednak problem ten powinien być na bieżąco monitorowany.

## Rodziny wspierające

Rodzina wspierająca jest ważnym narzędziem wsparcia w oparciu o potencjał lokalny, jednak analiza danych wskazuje, iż w regionie świętokrzyskim jest to forma pracy rzadko stosowana, z uwagi na trudności w pozyskaniu takiej rodziny do współpracy. W Powiecie

Starachowickim dotychczas nie funkcjonowała rodzina wspierająca. **Uczestnicy spotkań zgodnie stwierdzili, iż należy dołożyć starań w poszukiwaniach odpowiednich rodzin, które mogłyby pełnić funkcję rodzin wspierających, a przede wszystkim wykorzystywać nadarzające się okazje, tj. zainteresować tą rolą rodziny, które zgłaszają problemy opiekuńczo-wychowawcze występujące wśród sąsiadów i znajomych.**

## Placówki wsparcia dziennego

Tabela nr 14. Liczba placówek wsparcia dziennego w latach 2014 - 2018

Gmina	2014	2015	2016	2017 prognoza	2018 prognoza
Starachowice	0	1	1	2	2
Brody	0	0	0	0	0
Mirzec	0	0	0	0	0
Pawłów	0	0	0	0	0
Wąchock	0	0	0	0	0

*Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS oraz informacji uzyskanych podczas spotkań.*

Placówki wsparcia dziennego umożliwiają rozwiązanie problemów rodziny w jej środowisku i w oparciu o własne potrzeby. Powinny być tworzone i rozwijane szczególnie w tych częściach powiatu, gdzie występuje największe natężenie problemów opiekuńczo – wychowawczych i jednocześnie ich liczba jest zbyt mała, aby zaspokoić popyt.

W Powiecie Starachowickim placówka wsparcia dziennego została utworzona jedynie w Starachowicach, ale liczba miejsc jest niewystarczająca. Wyraźnie widoczny jest też deficyt w pozostałych gminach. **Pomimo występowania wielu świetlic oraz klubów dla dzieci i młodzieży, docelowo należy dążyć do tego, aby w każdej gminie występowała placówka wsparcia dziennego - tworzona zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.**

### 3.3 Piecza zastępcza

W strukturze pieczy zastępczej Powiatu Starachowickiego widoczna jest wyraźna przewaga rodzinnej formy pieczy zastępczej w stosunku do instytucjonalnej. Ponad 80% dzieci przebywających w pieczy zastępczej zostało umieszczonych w jej rodzinnych formach. W sytuacji, gdy konieczne jest umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej, najlepszą i najbardziej pożądaną formą jest przede wszystkim rodzinna piecza zastępcza. Rodzinne formy pieczy zastępczej są najbardziej zbliżone do naturalnego środowiska, w którym powinno wychowywać się dziecko i zapewniają optymalne warunki jego rozwoju psychofizycznego.

W 2016 roku nieznacznie zwiększyła się liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. **Aby problem nie pogłębiał się w następnych latach należy zwiększyć skalę działań profilaktycznych, polegających na wspieraniu rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi (OPS, organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej) oraz pracę z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy (OPS).**

**Tabela nr 15. Liczba osób umieszczonych w pieczy zastępczej w podziale na rodzinną i instytucjonalną w latach 2015 i 2016 oraz prognoza na 2017r.**

<b>Liczba osób</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017 prognoza</b>
Pieczna rodzinna	151	159	160
Pieczna instytucjonalna	42	42	45

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach*

W strukturze rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Starachowickim dominują rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem, które w 2016 roku stanowiły prawie 68% podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej. Wciąż niewielki jest udział rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka w strukturze rodzinnej pieczy zastępczej.

**Tabela nr 16. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Starachowickim w latach 2014-2016**

<b>Liczba rodzin zastępczych</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>
<b>spokrewnione</b>	<b>74</b>	<b>69</b>	<b>63</b>
<b>niezawodowe</b>	<b>16</b>	<b>19</b>	<b>24</b>
<b>zawodowe</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>3</b>
<i>w tym:</i>			
<i>specjalistyczne</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>pogotowie rodzinne</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<b>rodzinny dom dziecka</b>	<b>3</b>	<b>3</b>	<b>3</b>
<b>Ogółem</b>	<b>96</b>	<b>94</b>	<b>93</b>

*Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS*



Tabela nr 17. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2014-2016

Rodzinna piecza zastępcza	2014	2015	2016
spokrewnione	97	91	87
niezawodowe	18	25	32
zawodowe	10	11	17
<i>w tym:</i>			
<i>specjalistyczne</i>	3	3	3
<i>pogotowie rodzinne</i>	3	4	10
<b>rodzinny dom dziecka</b>	<b>22</b>	<b>24</b>	<b>23</b>
<b>Ogółem</b>	<b>147</b>	<b>151</b>	<b>159</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

Wprowadzenie w życie idei deinstytucjonalizacji wymaga rozwijania rodzinnych form pieczy zastępczej, w szczególności jej zawodowych form: rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Widoczny jest jednak deficyt kandydatów na rodziny zastępcze. Istotne znaczenie ma zatem poszukiwanie i pozyskiwanie kandydatów chętnych do utworzenia rodzin zastępczych, zwłaszcza zawodowych. W związku z tym konieczne jest prowadzenie kampanii społecznych – upowszechniających ideę rodzicielstwa zastępczego oraz organizowanie szkoleń dla kandydatów.

## Rodziny pomocowe

W Powiecie Starachowickim nie ma rodzin pomocowych, które mogłyby wesprzeć podmioty rodzinnej pieczy zastępczej. Podobnie jak w przypadku rodzin zastępczych i rodzin wspierających brakuje kandydatów do pełnienia roli rodziny pomocowej. Być może upowszechnianie tej formy wsparcia, współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami ekonomii społecznej oraz różnorodne działania edukacyjne umożliwiłyby powołanie rodzin pomocowych w Powiecie Starachowickim.

## Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej

W 2016 roku w procesie usamodzielnienia znajdowało się 23 wychowanków pieczy zastępczej, w tym: 9 wychowanków rodzin zastępczych oraz 14 wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych.

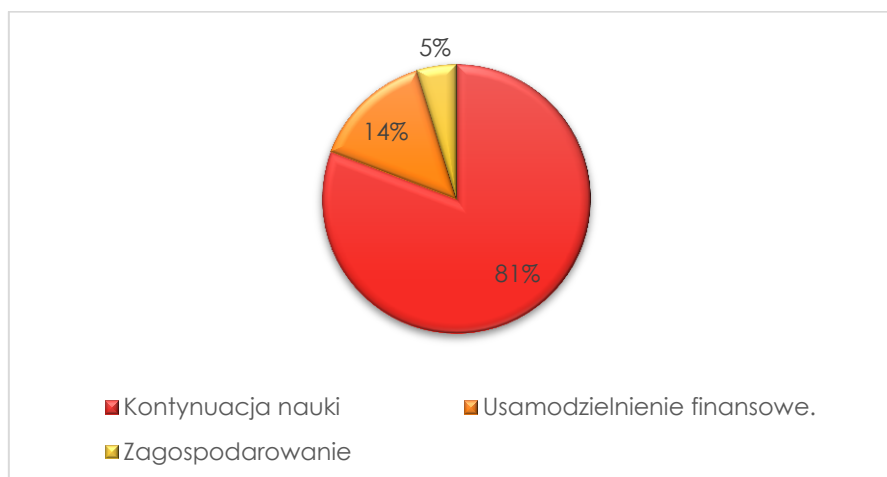
**Tabela nr 18. Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej w latach 2015-2016 oraz prognoza na rok 2017**

<b>Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017 prognoza</b>
Liczba wychowanków opuszczających rodzinną pieczę zastępczą	10	9	9
Liczba wychowanków opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą	14	14	7

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach.*

Łączne koszty Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie związane z procesem usamodzielnienia wyniosły w 2016 r. ponad 270 tys. zł, w tym: na kontynuację nauki (218 156 zł), zagospodarowanie (12 741 zł), usamodzielnienie finansowe (39 211 zł).

**Wykres nr 11. Struktura wydatków na świadczenia dla osób usamodzielnianych Powiecie Starachowickim w 2016 roku (w zł)**



*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach*

Przyznane świadczenia na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie, usamodzielnienie finansowe to z pewnością ważne elementy całego procesu usamodzielniania. Trzeba jednak wziąć pod uwagę, że realizacja procesu usamodzielnienia jest bardzo trudnym procesem, który wymaga wyposażenia wychowanka w niezbędne kompetencje społeczne i zawodowe, a także pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. W Powiecie Starachowickim wciąż największym problemem jest dostępność mieszkań wspomaganych. Niezbędnym elementem procesu usamodzielniania jest też wsparcie innych służb społecznych (OPS, PUP).

### 3.4 Osoby z niepełnosprawnościami

Na koniec grudnia 2016r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Starachowicach zarejestrowano **303** osoby niepełnosprawne, z tego najwięcej w Starachowicach – **202** osoby. Dane te nie oddają jednak skali problemu i potrzeb, gdyż tylko niewielka część osób z niepełnosprawnościami rejestruje się w Powiatowym Urzędzie Pracy, jako osoby bezrobotne z obawy przed utratą świadczeń.

Tabela nr 19. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Starachowicach w latach 2015-2016.

Gmina/Powiat	2015			2016		
	bezrobotni zarejestrowani			bezrobotni zarejestrowani		
	Ogółem	w tym niepełnosprawni	%	Ogółem	w tym niepełnosprawni	%
Starachowice	2 641	220	8	2 283	202	9
Brody	663	30	5	564	35	6
Mirzec	385	24	6	323	15	5
Pawłów	675	28	4	553	20	4
Wąchock	451	30	7	383	31	8
<b>Powiat Starachowicki</b>	<b>4 815</b>	<b>332</b>	<b>7</b>	<b>4 106</b>	<b>303</b>	<b>7</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS -01 Powiatowego Urzędu Pracy w Starachowicach

Niepełnosprawność to czwarta pod względem liczby osób przyczyna ubiegania się o pomoc społeczną w Powiecie Starachowickim w 2016r. Z tego powodu niezbędne są działania na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami, w szczególności rehabilitacja rozumiana zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej jako „zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej”.

W zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami istotne znaczenie dla oceny obecnego systemu wsparcia ma liczba wniosków złożonych do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie przez osoby z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji oraz ich realizacja, co obrazuje tabela nr 20. Z dostępnych danych wynika, iż zapotrzebowanie zgłosiło znacznie więcej osób, niż otrzymało wsparcie. Dane te wskazują również na krąg osób potrzebujących wsparcia

w ramach obecnych regulacji prawnych.

**Tabela nr 20. Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w latach 2015-2016 – liczba złożonych wniosków w stosunku do liczby korzystających**

Dofinansowanie	2015		2016	
	Liczba wniosków	Liczba dofinansowań	Liczba wniosków	Liczba dofinansowań
Turnusy rehabilitacyjne	296	118	380	132
Sprzęt rehabilitacyjny	17	18	16	14
Przedmioty ortopedyczne	406	304	386	258
Bariery (w komunikowaniu się, techniczne, architektoniczne)	87	63	122	59
Sport, kultura, rekreacja i turystyka	6	6	6	6

Źródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach

Ważnym elementem wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest opieka instytucjonalna. Do najważniejszych instytucji wspierających osoby niepełnosprawne na terenie Powiatu Starachowickiego należą: Środowiskowe Domy Samopomocy, Zakład Aktywności Zawodowej i Warsztaty Terapii Zajęciowej. Na chwilę obecną nie zgłaszano dodatkowych potrzeb w tym zakresie.

**Tabela nr 21. Instytucje realizujące wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami**

Instytucja	Liczba placówek	Gmina
Środowiskowy Dom Samopomocy	2	Starachowice
Warsztaty Terapii Zajęciowej	2	Starachowice Pawłów
Zakład Aktywności Zawodowej	1	Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej: Oddziały w Stykowie i Kałkowie-Godowie

Źródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starachowicach

Szczególne znaczenie dla osób z niepełnosprawnościami mają usługi świadczone w lokalnej społeczności, wspierające niezależność życiową, zapobiegające izolacji i segregacji społecznej. Do takich usług należą m.in.: usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, asystent osoby niepełnosprawnej, mieszkania treningowe, poradnictwo specjalistyczne, trener pracy. W przypadku osób niepełnosprawnych wsparciem powinny zostać objęte również całe rodziny, w szczególności opiekunowie faktyczni, którzy w związku z całodobową opieką nad

osobą zależną mają ograniczoną możliwość uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

Aktualnie w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Starachowicach zatrudniony jest 1 asystent osób niepełnosprawnych. Kolejnych 3 asystentów zostanie zatrudnionych w ramach projektu „Asystent Aktywności” realizowanym ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi oferowane są jedynie w Starachowicach i Wąchocku. W pozostałych wymienionych usługach społecznych przedstawiciele wszystkich Gmin zgłosili duże braki.

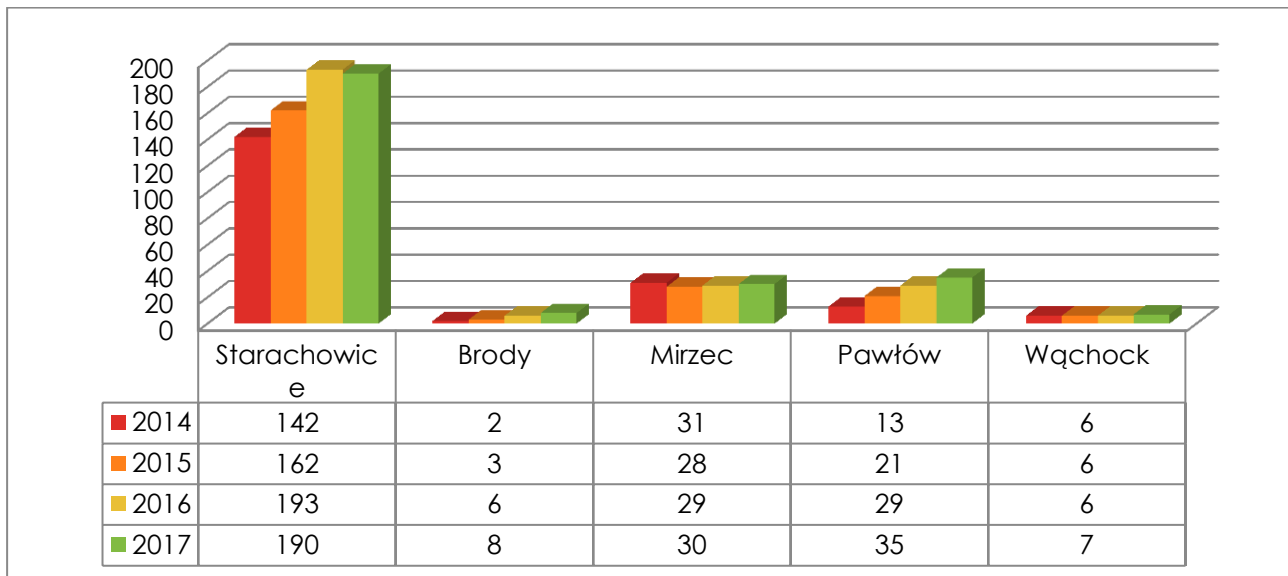
### 3.5 Osoby starsze

Proces starzenia się społeczeństwa stawia przed polityką społeczną Powiatu Starachowickiego i wszystkich Gmin w jego obrębie nowe wyzwania związane nie tylko z zabezpieczeniem podstawowych potrzeb bytowych osób starszych, ale również potrzeb wyższego rzędu, co wpłynie na wzrost jakości ich życia. Konieczna jest w z związku z tym refleksja, że konsekwencją procesu starzenia się społeczeństwa będzie zwiększanie się liczby osób chorych, niepełnosprawnych, a co za tym idzie - wzrost zapotrzebowania na różne formy pomocy i wsparcia dla tej grupy społecznej, co należy mieć na uwadze przy planowaniu działań aktywizujących dla tej grupy osób.

Na terenie Powiatu Starachowickiego funkcjonują obecnie 2 Domy Pomocy Społecznej dla osób starszych (dla osób przewlekle somatycznie chorych w Starachowicach i dla osób w podeszłym wieku w Pawłowie). Ważnym elementem wsparcia seniorów są również Dienne Domy Pomocy Społecznej i Kluby Seniora, które funkcjonują w Starachowicach.

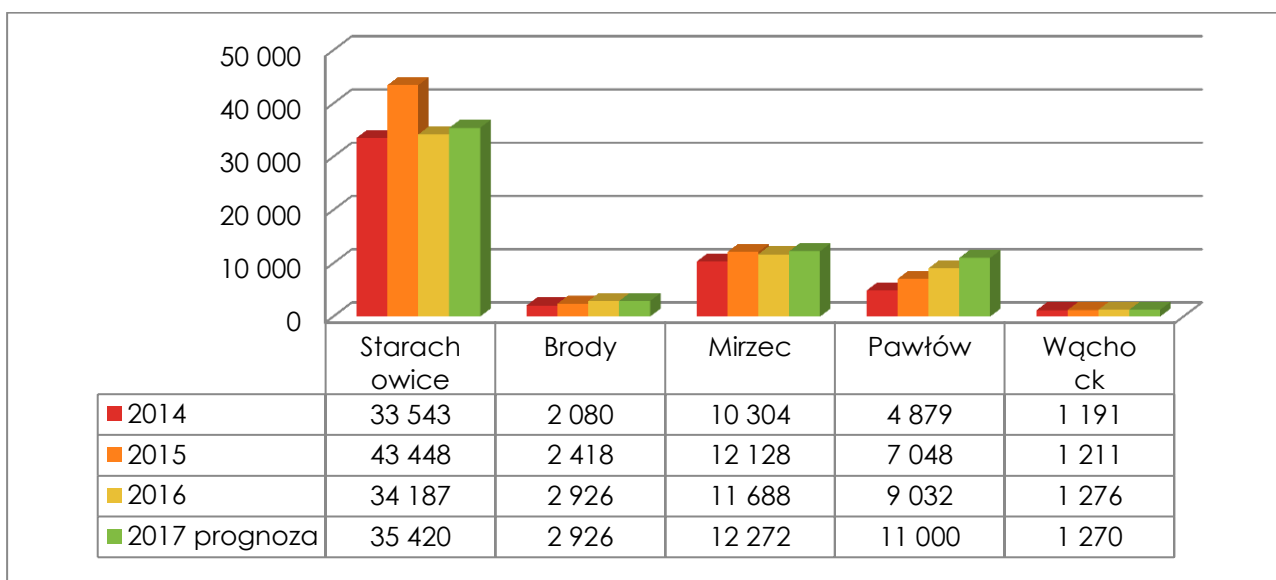
Coraz większego znaczenia nabierają usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, pomoc w rozwiązywaniu różnorodnych, „codziennych problemów”, z którymi borykają się seniorzy oraz mieszkania treningowe. Tego rodzaju usługi pozwalają seniorom jak najdłużej pozostać w lokalnej społeczności. Przedstawiciele wszystkich Gmin widzą konieczność rozszerzenia oferty dotychczasowych usług i zwiększenia ich dostępności. Przykładowo usługi opiekuńcze świadczone są w każdej Gminie, ale zapotrzebowanie jest znacznie większe niż możliwości finansowe Gmin. W 2016 roku z usług opiekuńczych skorzystało na terenie Powiatu Starachowickiego **263 osoby**. Udzielonych zostało **59 109** świadczeń (usług opiekuńczych) na rzecz osób starszych, a całkowita kwota świadczeń wyniosła **1 383 010 zł**.

**Wykres nr 12. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi w latach 2014-2016 oraz prognoza na 2017 rok**



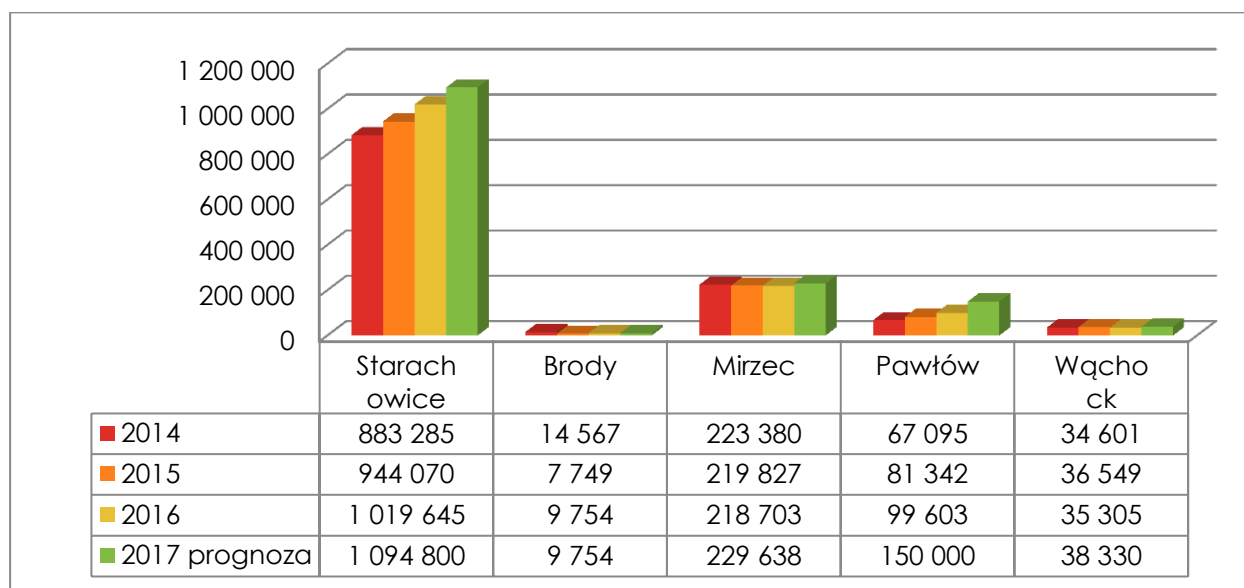
Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

**Wykres nr 13. Liczba świadczeń (usług opiekuńczych) w latach 2014-2016 oraz prognoza na 2017 rok**



Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

**Wykres nr 14. Kwota świadczeń na usługi opiekuńcze w latach 2014-2016 oraz prognoza na 2017 rok**



Źródło: opracowanie własne na podstawie CAS

Ważnym obszarem polityki senioralnej, który wymaga wzmocnienia jest również obszar ochrony zdrowia. Rozwijanie infrastruktury zdrowotnej i rehabilitacyjnej oraz wzrost jakości oferowanych usług to konieczność spowodowana procesem starzenia się ludności. Potwierdzeniem jest ankieta przeprowadzona przez Miasto Starachowice, z której wynika, że głównym problemem dnia codziennego, z którym borykają się seniorzy jest słaby dostęp do lekarzy specjalistów. Takiej odpowiedzi udzieliło aż 34% respondentów. Jednocześnie problem ten został uznany za najważniejszy przez seniorów. Zdaniem seniorów lepszy dostęp do lekarzy, rehabilitacji i fizjoterapii jest też zasadniczym elementem prowadzącym do poprawy jakości życia w Starachowicach. Pogląd ten podzielają przedstawiciele pozostałych Gmin.

Z przeprowadzonej ankiety wynika również, iż seniorzy są zainteresowani większym uczestnictwem w życiu kulturalnym (wycieczki, wyjazdy, kino, teatr, spacerowanie krajoznawcze), zajęciami rozwijającymi sprawność fizyczną oraz edukacją (Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub Seniora). Wsparcie tego rodzaju z pewnością warto rozwijać.

**Istotnym elementem polityki społecznej jest również poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań pozwalających seniorom, jak najdłużej przebywać w miejscu zamieszkania i integrować się ze społecznością lokalną. Niezbędnym ogniwem tego procesu jest edukacja, prowadzona na wszystkich poziomach, zarówno edukacja kadr pomocy społecznej, seniorów, jak i społeczności lokalnej. Edukacja to też podstawa realizacji wszystkich pozostałych usług społecznych.**